

Notes du mont Royal

WWW.NOTESDUMONTROYAL.COM

Cette œuvre est hébergée sur «*Notes du mont Royal*» dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

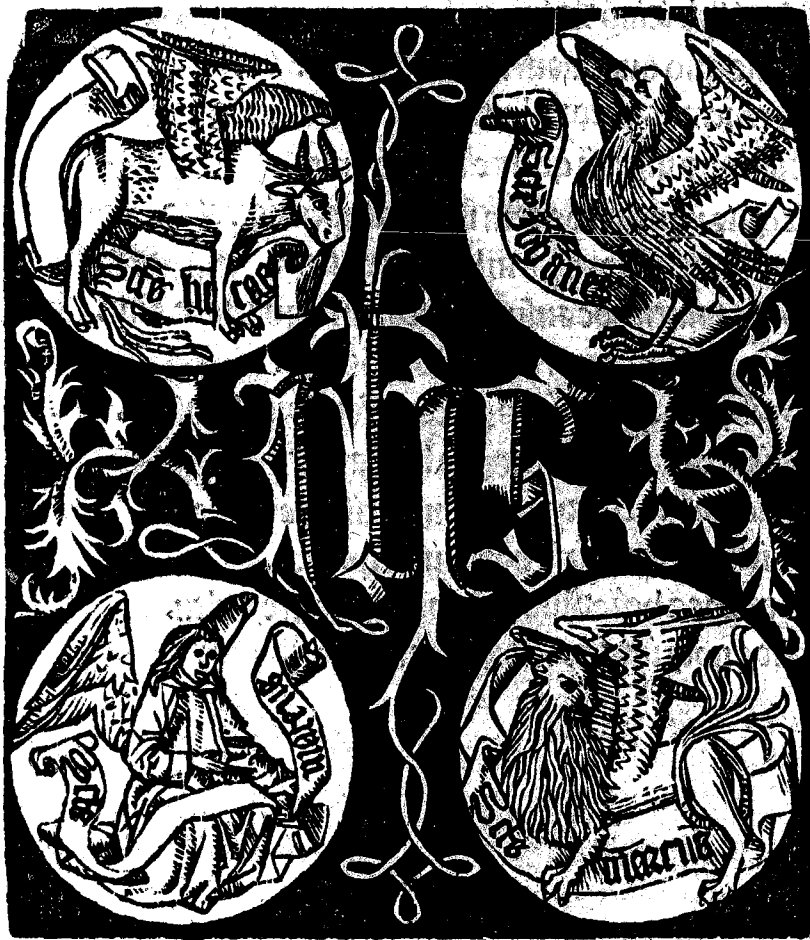
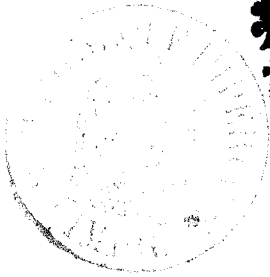
SOURCE DES IMAGES

Bibliothèque nationale de France (BnF)

5554

Liber georgicorum

Nicolas de valle.

656

Dio. II. Pont. Mar.
Nicolaus de valle.

Si vacat enea rerum dignissime p̄sul
Brataq; sint animo carmina nostra tuo:
Perlege q̄ quondam dulci modulatus aenea
In latios ausus vertere gr̄ca modos.
Ascrei inspicias Dimeræ hæc erga poetæ
Gr̄cia quo quondam floruit hesiodo.
Hæc fuerant. fateor. plectro meliore canenda
Hic opus ingenij quippe senilis erat.
At quia non nullos tam magna superbia vates
Elevat: vt nullo gr̄ca in honore putent:
Sum tamen hoc ausus bis septem ⁊ quattuor anni
Dum mea labuntur lustra trahente dea.
Sumpsi⁹ ⁊ tenues gr̄corū e fontibus haustus.
Mixta q; cum gr̄co lingua latina fuit.
Quicquid id est ad te vatū clarissime vates
Mitto es clario non minor ipse deo.
Suscipe ⁊ hesiodum placido cōplectere vultu.
Hic quoq; iudicio stetq; cadatq; tuo.

Hesiodi poetę Erga kae himerae. i. opera 2 dies georgi
con. liber p. Nicolai de valle e gręco in latinũ conuersus.

Perides musę quarum viget inclęta cantu
Fama ducũ: 2 vestri decus immortale parentis

Dicite cur hominum pars hęc sine nomine vitam
Ducat: 2 illius cur fama ęterna per altum
Euolet: hęc iouis est magni diuina voluntas
Ille etem altitonans summi regnator olympi
Excitat imbelles animos. 2 fortia corda
Debilitat. duce quo fortuna inimica superbos
Deprimat: atq; humiles clarum super ęthera tollit.
Tum mala mens hominis meliorem inclinat ad vsum
Et capiunt molles crudelia pectora cultus.
Eraudi qui cuncta polo specularis ab alto.
Cui nihil ignotum est. sanctissima dirige iura
Iusticię. liceatq; mihi fraterna monere
Pectora. 2 ignotos viuendi ostendere mores.

Sunt gemine in terris quib; altercantur in vnum
Mortales causę. varia quę mente trahuntur.
Vna qđdem studium laudabile sedula curat.
Altera crudeli rerum depascitur haustu.
Bella cupit. pugneq; exercet iniqua tumultus.
Inuisum atq; atrox pestis genus. hanc tamen ipsi
Mortales fugiũt: tandemq; volentibus hanc dñs
Exoptant. nequeuntq; huius cohibere furores.
Illam autem prius obscure genuere tenebrę
Sed fato meliore. pater saturnius illam
Et generi humano 2 terrę radicibus imis
Imposu. t. segnes artus 2 inertia corda

Excitat. alter em̃. segnis cui vita manebat.
Alterius spectans cumulos mora nulla bouesq;
Jungit et impresso terram diuertit aratro
Siue domum curat: siue inserit alter: ad artes
Vicinum vicinus agit. laudabilis hec est
Pugnandi ratio. fugienda sed altera. sub qua
Inuidet aut figulus figulo vel egenus egeno
Siue faber fabro. dulcisq; poeta poetę.
Hęc mea dicta p̃cor toto cape pectore perse
Flecte crebra foro speculantem iurgia vulgi
Auocet a studijs pugnandi inimica voluntas
Nemo forum sequitur quę non fouet annua messis
Et bene clausa domi cereris gratissima dona.
Hęc q̃renda prius de hinc si vacati pete vulgus
Et fora: in alterius rebus certamina pone.
At non illud ages iterum germane. quod olim
Ausus es infelix. litem hanc data iura resoluunt
Scis quondam inter nos prima est partita facultas.
At tu nil iusta multum plus parte vereris
Tecum efferre rapax. corruptus munere iudex
Ille tuo est. sub quo tota hęc sententia pendet.
Ignarus. non nouit enim q̃ dulcius: aut q̃
Sit medium toto. melius. seu viuere malua
Utilius. quantum dulci seu viuere porro:
Hos veterum victus occultauere superni
Inq; polo retinent cęlestes. tempore quorum
Sat fuit vna dies tenui exercenda labore
Vna quiescenti tibi de hinc alimenta parabat
Annua. tunc poteras tēmonis robor a fumo
Exploranda dare. et nulli iuga curua premebant

Terga bouum. nullum hemiones sensere laborem.
 Hos voluit faciles viuendi abscondere mores
 Ira iouis. cum se deceptum fraude promethei
 Sensit z illius causa mortalibus auxit
 Curarum moles subreptumqz abdidit ignem.
 Reddidit hunc iterum terris curuaqz latentem
 Subripuit ferula cauto puer ille tonanti
 Iapetionides. iacto qui fulmine gaudet
 Lusit fraude sua. subitam tamen arsit in iram
 Hec pater effatus nubis collector aquosqz.
 Iapetionide cuius prudentia cunctos
 Locus ille excelsus magnum spreuisse tonantem
 Artet tua gaudesqz dato mortalibus igne.
 Heu nociture tibi generi nociture futuro.
 Tale mali genus excutiam quo pectore toto
 Ecultent homines cupidi sua damna ministrent.
 Subrisit fatus diuū pater atqz hominū rex
 Vulcanū aspiciēs atqz illi talia mandat.
 Vade celer speciem e terra mixto qz liquore
 Confice mortalem cui vocem z robora iunge.
 Sitqz ea virgineę celestis imago puellę.
 Quā sibi quisqz velit. dea quā doctissima pallas
 Instruat: z varias pcurrere pectine telas
 Adijciat capiti facilem venus aurea formam
 Luret vt assidua stimulata cupidine corpus.
 Fallacemqz addat mentem z fallacia verba
 Interpres superum victor cyllen ius argi.
 Dixerat. imperio iouis annuit equa voluntas
 Leticolum: ex emplis fingis vulcanepuellam
 Virginis ora deę simil em. quā glauca minerva

Linxit: et ex omni fulgentem parte poluit.
Huic etiam charites. etiam celeberrima pitho
Aurea candenti posuere monilia collo.
Effusq; comas hore de flore coronam
Vernali tribuere deq; tamen attica pallas
Illam precipuo forme decorauit honore:
Et superum interpres victor cyllenius argi
Fallacem attribuit mentem et fallacia verba.
Sic pater altitonans diuino iusserat ore.
Quando quidem dederat sua munera quisq; decorum
Mercurius merito pandora nomine dixit.
Exitiale malum mortalibus et fera pestis.
Postq; aut tantos confecit iuppiter astus
Mercurium ad magnū iubet ire epimethea. dono
Lui ferat hanc. qui nil veritus precepta promethei
Lepit. et accepto nouit sua damna epimetheus.
Nam prius humano generi secura manebant
Tempora nulla mali species aut cura laboris
Morborumq; genus. tristem qui funeris atri
Lorripuere viam. quibus omnis frangitur etas
Vincere dulce fuit. quadam sed tegmen ab vna
Dum pandora leuat. totum exiliere per orbem
Lurarum infestę effigies. spes sola remansit
Intus et labris imo sub parte resedit.
Obstitit impositum nam tegmen abire volenti.
Sic qui fulmen ait nubis collector aquosq;
Iusserat. innumereq; etiam mortale vagantur
Per genus infandę spēs. quibus equor. et omnis
Terra infecta tumet. morbi noctesq; diesq;
Sponte sua sine voce riuunt. nāq; ab ioue summo

Ablata est illis quæcūq; potentia fandi.
Sic impune parens offenditur ille deorū.
Si vacat o frater si non audire recuses
Ordine plura canam. genus immortale creatum
Ac mortale simul credendum est. aurea primum
Secula dū superi totum spersere per orbem
Tempore quo celi impium saturnus habebat:
Tunc homines diuum vivebant more. nec illos
Anxia curarum moles operumq; labores
Lassabant. aberat tristi cū mente senectus.
Semper et in valido regnabant corpore vires.
Nulla mali labes. cōiūia læta placebant
Dors similis somno fuit. atq; vberima tellus
Omnia liberius nullo cogente ferebat
In cōmune bonū. nec quisq; inuidit habenti.
Quā felix ætas: erat omnibus vna voluntas
Et taciti lætos soluebant pectora in vsus.
Aurea postq; hominū paulatim defuit ætas
His pater altitonans meritos adiungit honores.
Sub terris habitare dedit. qui numina facti
Et genus humanum sanctę quoq; iura tuentur
Iusticię. tenebris circūfusiq; pagrant
Terrarum fines. et opes mortalibus augent
Proxima successit terris argentea proles
Auro deterior sensuq; et moribus impar.
Tunc sibi quisq; suę fecere sub vbera matris
Ocia mortales. paulatim adoleuit in annos
Ingenij rude principium quo decolor ætas
In p̄iis etiam laribus rude pectus agebat.
Aucta tamen postq; ad summū puenerat ætas

Vinendi breuius spacium fuit: antrius ardor
Lurorum incumbens aderat: quas improba mentis
Baudia fecerunt. alterna iniuria nunq̃
Destitit. ⁊ nulla in superos reuerentia: nullos
Sacrorum ritus etas argentea vidit.
Hanc deus extinxit meritam flammatus in iram.
Postq̃ hominum occuluit argentea secula tellus:
Non tamen illorum sine nomine vita recessit.
Sub terrisq̃ dei sedes coluere secundas.
Tercia post illam successit aenea proles
At nihil argento similis dryadumq̃ creata
Sanguine: dura quidem robustaq̃ pectora tendens
Tota feri misero martis feruebat amore
Nulla quies illi. nullum ius. durior etas
Ipso adamantefuit vultu metuenda superbi.
Lui nunq̃ inuictū robur fortesq̃ lacerti
Defuerant humeris. tunc creta tela domusq̃
Omnis in grelabor. non ferri emerferat vsus.
Hec aut. prius proles consumpta furore
Ad gelidi loca nigra dei sine honore recessit.
Et q̃q̃ extiterit inuicto robore: ab atra
Dortetamen victa est. solis lumenq̃ reliquit
Postq̃ aut occulta est ⁊ aenea corruit etas:
Quarta fuit soboles melior. cui plurima toto
Iusticie herebant animo p̃cepta verendę.
Diuinū genus heroum primumq̃ vocari
Semidei immensos illi potuere per orbes.
Hos insanus amor martis belliq̃ nefandi
Ardor. agenoride septem. p̃pe menia cadmi
Edipodę imperij causa consumpsit. ⁊ alti

Hos maris vndisoni fluctus: cum pargama daffes
Argolicę peterent. vbi pallida mortis imago
Desup incubuit. dum iusto vliscitur ense
Lindaris. hos etiam toto diuisit ab orbe
Iuppiter. et vite meliorem tradidit vsum
Elysiosq; dedit colles habitare profundi
Litus ad oceani felix et sancta propago
Hic vbi vernat humus. vbi dulcia poma quotannis
Ter gremio effundit nutrix vberima tellus
O vtinam non me quinta cum stirpe creassent
Fata. sed ante mori seu post licuisset oriri
Ferre nunc etas. quam curę et mille labores
Floctedieq; premunt. paulatinq; illius instans
Exitio. sic dñs placitum. sed prospera tanto
Fata etiam venient aliquando in turbine rerum
Nec minus hęc infanda hominum debetur etas
Cum matura annis illorum tempora cani
Inficient crines natis vt ante parentes
Nec patribus nati similes. nec hospite tutus
Hospes erit. sanctum corrumpent sedus amici
Et fure arma ciens inter discordia fratres.
Viuethonoris inops hominum properata senectus.
Nec pudor effractus senio obiurgare parentes.
Infelix soboles legem et pcepta deorum
Nescit: et inualido non hęc alimenta parenti
Iusta suo reddet. quid enim q; iniqua rapaces
Appetet vsq; manus vrbesq; et menia narrem
Alterna deleta manu. iurataq; fallent
Flumina iusticie. nulli tribuentur honores
Pulsa gemet bonitas. illum venerabitur orbis

Cui mala mens suadet fera crimina. tota iacebit
Tota quidem orbatote cum reuerentia vultu
O dea iusticie. soboles en improba ledet
Si probus vllus erit. quem contra insurget iniqua
Uoce furens factum affirmans. altrique malorum
Inuidia incedet fatali turbida vultu.
Protinus humanas sedes astrea relinquet
Diua suos pariter tendet reuerentia cursus
Ad superos nitido velataque corpus amictu.
Nille recedentes ille mortalibus eggris
Non cessanda tamen rerum mala semina linquent.
Et nunc te moneam quosq; sapias omnia iudex
His intende animum. sed quid iuuat ista monere
Stultus maiori quicunque resistere tentat
Vincitur: et magno penas subit inde pudore.
Sic ego sum tanquam volucris quam prenderit astur
Prensaque sublimes agitur philomena per auras
Nec dolet infelix vngui transfixa recuruo.
Quam contra horribili raptor sic intonat ore.
Quid misera exclamas. te multum fortior astur
Te premit huc adsis quo te meus egerit ardor.
Et quosque bene sua uoce canas mihi cigna futura es
Si lubet aut dimissa iterum remeabis in auras.
Sic fatus tacuit pennatus et impiger astur.
Tu modo iusticiam cole. nulla iniuria perse
Tecum habitet. fatale gerit secum illa nec illam
Vllus amat. nisi mens cui vilis et improba surgit
Vir bonus hanc inferre timet quam si intulit acti
Penitet. et magno contristat corda dolore.
Est via iusticie melior: qua vincitur omnis

Omnia ad extremum veniens iniurius ardoz.
Quid dicam q̄ nūq̄s aliquid dementia nōscit
Alimodo passa prius. si qui male iura ministrat
Peierat: z tandem dementi panditur error.
Eripe iusticiam corruptus munere iudex
Ius violat. dolet hęc z nulli visa per urbem
Tristis it z lachrymās penam mortalibus orat
Qui violant iura z recti sacra fœdera rumpunt.
Verum vbi iusticię sancti seruantur honores
Iudicioq; pares z ciuīs z aduena pendent
Urbs viget: augetur soboles: par letā vagatur:
Pax iuuenum nutrit. nūq̄s his fatalia bella
Preparat altitōnans: nullis in rebus egestas
Imminet. in quēq̄s nulla est offensio. dulci
Quos inuat interdum genio alleviare labores
Terra quibus large fundit sua semina z altę
Montibus innatę mittunt sua munera quercus
Blandifere in summo. media tamen arboze mustant
Undiq; apum ingentes acies. vestemq; ministrant
Lanigerę pecudes. per se magis omnia florent.
Non his externas merces vehit ardua puppis
Omnia dat tellus. quid em̄ q̄ iuncta marito
Et patribus similes emittit semina partus.
Non datur hoc quibus illa placet violentia iuris
Nos ad supplicium vocat alti cura tonantis
Sepe subit penas plebs tota miserrima tantum
Unius ob noxam. pestis furit atra p urbem
Et male suada fames paulatim deficit omne
Vulgus: et euacuōs ostendunt tecta penates.
Femina nulla parit. sic seuit iuppiter erga

Quos malefacta iuuant qui si modo forte cruentum
Dilicij exercent studium. mora nulla sinistro
Parte cadunt. vel si potius iuuat ire per altum
Illoz in medio submergitur obruta puppis
Vos igitur qui iura datis conuertite mentem
Ad tales hominum penas. diuina potestas
Mortales circūuolitans videt improba quozum
Iudicia emergunt multozum in damna deumq;
Ignorant monitus. genus hī mortale pererrant
Innumeri tenebris circūfusi q; tuentur
Iusticie sacra iura domant genus omne malozum.
Illa quidem virgo est supero ioue nata parente
Romine clara suo cętuq; verenda deozum
Quam si quis violet lachrymans sua fata parentes
It iouis ante pedes ⁊ lamentabile fundens
Humanos queritur mores ac debeta poscit
Supplicia in populos. tu iudex causa malozum
Qui violas sacra iura deę. iam dirige mentem.
Ius cole. in alterius te nulla pecunia vertat
Damna. nocet sibi qui cuiq; nocet. ⁊ male suadet
Ille sibi in quenq; si quis male iura ministrat.
Luncta videt pater omnipotens. ⁊ quod mihī tecum est
O iudex modo si lubeat speculatur ab alto
Nil latet hunc. aut hoc quales tribuantur honores
Iusticie in populo. quam non ego pectore toto
Nec mea pgenies coleret postq; orbe sub isto
Spreta iacet bonitas et ius iniuria vincit
Inuito ioue ni fierent. hec accipe frater
Nec animo meditare iniustum pone furorem:
Ius quoq; frater ama. sine quo genus omne ferarum

Lredimus alterno certatim corpore pasci
At nos instituit vite melioris origo
Iura dedit pater omnipotens. ea pectore toto
Si quis habet. decus eternum pia premia reddet
Iuppiter affligit si quis pro teste vocatus
Peierat. ac merito pensatur culpa nocentis
Supplicio. offendens ius ille offenditur vna.
Ex quo obscura quidem nulli quoque cognita surget
Posteritas. iusto de sanguine nata ppago
Llora caput tollet patrio seruata decore.
Hec quoque referam stultissime concipe frater
Quam facile innumeras viciozum amplectimur artes
Haud pcul illa habitant. brevis est via qua siteundum.
Est via virtutis contraria. sudor anhelus
Hanc sequitur. que se scopulosis ardua cliuia
In longum. prumpit iter. riget aspera primo
Ingressu levis est postque alta cacumina ranges.
Optimus hic sese qui nouit cuncta magistro
Prospectans rerum fines meliora sequutus.
Dignu laude virum parentem recta monenti
Lredimus. ille tamen sibi qui non cosulit: aut qui
Alterius precepta fugit vir inutilis extat.
Ergo age frater ades generoso e sanguine perse
Teu fuge fraternos monitus. operare laborem.
Inuideat tibi dira fames. spicaque recenti
Alma ceres ornata caput sua dona ministret.
Sic tibi plena domus. segnem crudelis egestas
Opprimat. hunc homines odio superique sequuntur
Torpenti similem fuce. cui spicula surgunt
Horrida. distensumque fauis consumit edendo

Semen apū. piger ipse se det. vitatq; laborem
Tu modo curam operi q̄stum potes adijce frater.
Horrea sic rumpunt messes sic copia rerum.
Sic pecus augetur. sic tu mortalibus z dīs
Gratus eris. segnes animos z inertia corda
Oderunt. operi laus est imponere curam.
Turpe se hūc phibere manus. incūbe labori
Forsitan ad studium torpentia pectora vertes
Dum partas ostendis opes. virtutis adeptus
Nomen z eternū laudis decus. vtere queso
Arte. para victum. violare aliena nefandum est:
Fac superis equanduse eas. incumbelabori.
Nec pudeat. pudor hic multos inhonestus egentes
Secum habet auget opes fiducia. q̄ melior res
A superis non vi. proh rerum insana cupido.
Proh animis infusa lues. iam nulla pudoris
Lura. iacet passim longe post terga relictus.
Tu coleris ducete paulatim corrūit ille
Dīs inuisus homo. cui mens intenta rapinis
Inuigilat neq; cū semper felicia durant.
Nec minus omnipotens pēnis affligit eisdem
Qui seruum offendit. vel qui sanctissima frangit
Fœdera amicicię seu qui cum coniuge fratris
Non pauet infandos coitus fraternus adulter.
Vel qui in pupillos audet vim ferre nefandam.
Vel qui in longeuā confectum etate parentem
Horribili voce insurgit. vixq; abstinet illi
Verbera. nō impunitamen. stat pēna nocenti
Post obitum. depone igitur tam falsa superbe
Dentis consilia. z melioribus vtere queso.

Ture pio venerare deos his tempore in omni
Et munde et pure liba cum clara nitescet
Sole dies. aut cum nox circumfusa tenebris
Abscondet terras casto torrenda sub igne
Hostia mactetur. hymnos canentura ministra
Ut tibi dii faueant immensaque copia rerum
Hinc tibi nascatur. multis ut egentibus ipse
Subuenias non ut viuas germane rapinis.
Conuiuas inter si vis discumbere. amicus
Non hostis veniat primum vicinia. nam si
Aduersum quicumque acciderit de more repente
Primum illa accurret. que si sine vestibus esset
Auda etiam veniet. quod non tibi sanguine iunctus
Non agat. iste sibi vestes atque omnia ponet.
Improba damnosa est vicinia. sed proba si sit
Utilis. hec igitur cupienda est pectore toto
Tanquam laudis opus. neque enim lamenta refundes
Amisisse bouem. proba si vicinia tecum est.
Acceptum metire et eodem pondere redde
Vicino. tibi ut hic iterum succurrat egenti.
Res male parta mala est damnosaque semper. ab illa
Ergo caue. nec te vincant in amore sodales.
Illum ad eas qui te. fac mutua munera reddas.
Sponte datum capias. scelus est letale rapina.
Quicumque et si magnam aliquid largitur amico
Letatur. quicumque iacit de fronte pudorem
Et rapit alterius quamque infima turbat amici
Visceraque et mentem cui vis illata rapine.
Abde parum paruo: paruo super adde pusillum
Fiet et hoc magnam. infelix pelletur egestas

Si modo rem cum ules. hominē nec ledi habere
Luncta domi. nocet esse foris. q̄ dulce bonumq̄
Presens accipere: atq̄ absente carere molestum est.
Tunc bene potandum cum plena effundit ab aluo
Uina cadus. tunc parcus eris cum parte lyeus
Defluit e media. sed cum declinat ad inum
Spumantes iterum cyatos ⁊ pocula sume.
Quicquid polliciare homini seruetur amico
Si quicq̄ cum fratre tibi. est testem adijcerebus
Subridens. nocuit non credere. credere semper
Ne vetuam alliciat meretrix caue femina mentem.
Rem totam vorat illa nimis dum blanda videtur
Deu q̄ damnosum est mulieri fidere cuiq̄
Rem patris acceptam melius fouet vnicus heres.
Auget et hanc. at tu plures in morte relinque
Ex te ortos. nam plura pater saturnius illis
Attribuet. sed te si cecus tangit habendi
Ardor adhuc. fragilisq̄ placet tibi gloria rerum.
Nec age que moneam et varios operare labores

Liber secundus de agricultura.

c Un cēlo emergunt sublimi ab athlanti de natę
Pleiades: truncanda ceres. morientibus illis
Mitte in aratra boues. latitare ea sidera dicunt
Viginti totidemq̄ dies. annosq̄ voluto
Apparent iterum. maturam incidere messem
Rursus ⁊ incipiunt dentata falce coloni.
Hanc legem agricolę atq̄ habitantes littora seruant
Aut qui pingue solum vollosaq̄ tecta tenerent.
Fludus ara. nudusq̄ sere ⁊ mete corpore nudo
Si tempestiuos agrozum ducere cultus

Augurq; illos magnis successibus optas.
Ne ve aliena roges interdum paup egeus.
Quo si ad nos supplex iterum fortasse redibis
Non iterum dabimus. iuuat exercere labores
Improbe quos inter mortales diua potestas
Sortita est ne tristis inops cum cōiuge mesta
Aut cum natozum misera comitante caterua
Victum a vicino rogites. dare negligit iste.
Bis seu ter fortasse dabit. dehinc si petis : ultra
Proficies nihil : at tu plurima verba refundes
Orabisq; iterū frustra tamen. artibus vt te
Jam pridem admonui inuigila atq; incūbe labori
Dira fames pcul hinc abeat. tua debita solue.
In pmiis tibi conde domum p̄cioq; ministram
Dehinc eme. quā posses custodem adiungere bobus.
Pone domi quātum toto tibi sufficit anno
In rebus spes est alienis irrita. nam si
Hic dare forte neget. tu semp paup egebis.
Tempora labuntur opes quoq; deficit vsus.
Ad cras rem differre nocet. nūq; horrea nunq;
Implet iners. aut q̄ tempus producit. habenda est
Lura operi. turgescit opus. mala mille molestant
Affliguntq; hoīem. cui segne ⁊ inutile corpus.
Cum bene se posuit rapidi vis ignea phēbi
Ac pater omnipotens fecundis hymbrib; ether
Desilit in terras ⁊ languida mēbra resumunt
Jam pridem amissas estiuo in tempore vires.
Nam breue sol hominū supra caput astat ab alto
At de nocte magis currus exercet agendo.
Tūc operum multo ante memor discinde securi

Silvam incorruptam. tunc germina desinit arbor
Fundere. datq; suas volitare per aera frondes
Intres tende pedes mortaria: contineat tres
Distillus cubitos: pedibus quoq; confice septes
Lemonem. qui si fuerit protentus in octo
Hinc tibi malleolus crebros formetur in ictus.
Palmarumq; trium rota sit. varijsq; repone
Ligna effincta modis. validamq; in montibus altis
Quere vel effuso campi super equore pinum
Ac stiuam compone manu q̄ firmet arator
Lemoni cuneis dentaliq; alliget iugo
Torqueat z fortes illa durante iuuenkos
Binaq; p̄terea tectis seruentur aratra.
Sic melius. nam si casu discinditur vnus:
Restat adhuc aliud validos agitare iuuenkos.
Lemonem ex vlmō. viridi seu confice lauro
Stiua sit ex prino dura dentalia quercu.
Duc in aratra bouem nono qui viuat in anno
Apta etas operi matura est. franget aratrum
Bos iuuenis. minitans iuuenili p̄dia cornu
Et rixam exacuens opera imperfecta relinquet.
Quere quaterdecies annorum etate bubulcum.
Quadrifidus panis z ofellas cesus in octo
Sit cibus huic. recto sulcabit vomere terram
Si maturus erit. studium intermittet arandi
Iunior. aspiciensq; pares etate colonos
Ibit ad hos ludosq; ciet lasciua iuuentus.
Ergo non melior iuuenis: nec semina versę
Sparget humi: quantum terrę mensura requirit.
Contemplare etiam. cum grus e nubibus altis

Assiduos agitat clangores: nunciat hymbrem
Venturamq; hyemem tempusq; indicit arandi.
Angit z illius mentem cui nulla boum spes
Tunc redeant fessi plena ad pręsepia tauri.
Tunc prios opare boues z plaustra. sed inquis
Nō habeo. dabit hic. facile petere atq; negare.
Mentis inops alius. quid cū componere currum
Tunc volet ignarus nō nouit q̄stus in illo
Sit labor z centum cōpagibus insita ligna
Quę debent multo antedomi prouisa reponi.
Pręterea cum tempus adest rescindere campum
Fortius insistas operi exercere ministros.
Nam vertenda duplex tibi sicca atq; humida tellus.
Uere nouo veniant celeres ad aratra iuuenti
Fertilis vt grauida culmus procumbat arista.
Neu te decipiat cum semina colligitętas.
Sit noua cui studeas tellus nec aratra quotannis.
Terra recens large natis alimenta parabit.
Plutonem in primis venerare: atq; annua sacre
Vota refer cereri cum stiue innixus agendo
Incipis exercere boues stimuloq; fatigas.
Sic immensa tibi surgent cerealida dona.
Semina cum terre cōmittis. pone sequatur
Seruulus: atq; auibus rastro sata leta recōdat.
Optima crede iuuat rerum prudentia cunctos.
Lęditur aduerso qui negligit omnia fato.
Si sit pingue solum. grauideq; inclinantur ariste.
Felicisq; operum successus a ioue summo
Hinc capies. neq; sub tectis extendit arachne
Fila. sed immense replebunt horrea menses.

Lunc gaudet caniflorentia tempora veris
Latus agas, cum te cassum crudelis egestas
Aspicit, et parto turget domus, atque aliena
Retibi non opus est, tua pluribus adiumentum.
Fit sterilis tellus medio versata sub aestu
Hincq; solo residens imas falcabis aristas
Aversos religans culmos tenuisq; sequetur
Spes vite, paucite mirabuntur ab agris
Parua sub exiguo referentem farraginem canistro
Difficile interdum mutabile noscere tempus.
Mobilis et varia est alti natura tonantis.
At si tardus aras tardus tibi solus amanti
Afferet auxilium si largis hymbribus ether
Tres noctes totidemq; dies non cessat ab alto.
Donec replevit validi vestigia tauri.
Tempore quo querna residensq; sub arboze coccyus
Exululat: gaudentq; hominum mortalia corda
Vere sub aprico, sic tardus forsitan eques
Qui tempestivo diuertit vomere terram
His intende' animum, nec florida tempora veris
Telateat, glacialis hyems tibi cognita surgat
In qua incumbendum est, nec te villa taberna moeretur
Aut narrata loco sub aprico fabula tardet.
Dum friget alij vir rem tamen impiger auget.
Surge igitur, nec te paupertas opprimat illo
Tempore, dira fames tenues facit esse lacertos
Elatosq; pedes: et crura tumentia multo
Sanguine, segnis inops, et spe suspensus inani
Inclinat mentem sceleri, et meditatur iniquos
Unde paret victus hominem spes nutrit egentem

Irrita cui nihil est et tota luce vagatur
Dum media elapsa est ætas: pperate ministri
Londite dic casulas nam semper non erit ætas.
Aiano mensem dictum caue. nubibus ille
Letalem bobus glaciemq; et frigora ducit.
Tracius insurgit boreas. et turbine facto
Disturbat maria accampos siluamq; sonantem
Alticomas quercus annosaq; roborata pinus
Diruit ex alto et valles iaculatur ad imas.
Siluarum auditur fragor vndiq;. sed fera duos
Arngit ipsa pilos caudamq; in curribus angit
Quin etiam quibus est nullis densissima pellis
Perforat ille quidem setosaq; pectora transit.
Hec se defendunt dura sub veste iuuenti.
Et misere algescunt hyrsuto crine capelle
Uincit ouis boream instantem fultoq; repellit
Tegmine lanarum. sed non obsistitur illis
A senibus: curuo facit hos incedere collo.
Non tamen ad teneram penetrat boreale puellam
Frigus. at illa domi cui nondum nota libido
Matris apud charæ gremium sedet. atq; hyemales
Non sentit glacies et tota nocte quiescit.
Atq; oleo teneras interdum perluit artus.
Tum polypodurum est gelidis habitare sub vndis.
Nec videt unde sibi venetur in equore prædam
Alleuietq; famem. proprios tum deniq; in artus
Vertit atrox rabiem immensam. sic hymbribus atris
Turbatur mare. sic atra caligine celum
Sol quoq; ad æthiopas radios et lumina fundit.
Rarus apud graios. fugiunt animalia curui

Dore senis valles imas. et dente trementi
Lœcaua sacra petūt nemozū tenebrosa qz tecta
Tunc quoqz ne noceant hyemes tibi. pregat artus
Dollis lena tuos. cui texta ex ordine recto
Pauca sed aduerso ducantur plurima fila
Sitqz ea crura tenus. vetat hęc per corpora sętas
Surgere et instanti prohibet durefcere vento
Tegmina sint pedibus taurozū e pelle cothurni.
Hęc nocet hos inflare pilis. vt frigora vincas
Edorum teneras nervo bouis in sue pelles.
Ac dorso suspende. tegant capita alta galeri
Ne madeant aures. borea spirante cauendum est.
Frigoribus tunc ros celo diffusus ab alto
Intus alit cererem sacros operumqz labores.
Ille quidem vi ventorum e fluuiis libi vno die
Tollitur in subline et matutinus in agros
Desilit. interdumqz expectat tempora noctis.
Interdum borea nubes agitante procellas
Vertitur in ventosam hyemē. fuge prouidus illam
Acceleretur opus. pete tecta obstantia ventis
Ne forte obscuro nebularum infusus amictu
Immadeas. largosqz hymbres pluat humida vestis.
Pascua tunc carpant q̄uis non pingua tauri
Quippe levis labor. et longa sub nocte quiescunt.
Flutrimētum ingens. vobis vberima mando
Agricolę. faciliqz dies transire labore.
Hęc seruanda tibi donec nox equa diebus
Atqz iterum satio committit semina terre.
Et dum sexdecies sol arduus occidit vno die
Hibernum post solsticiū sacrosqz relinquens

Oceanifluctus sublimi arcturus olympo
Exoritur primumq; cupit splendescere sidus.
Tunc vites incide noui neq; nuncia veris
Antiquos iteras questus pcedat hirundo.
Dum tamen imensos effundit pleias estus
Profiliensq; vmbrosa petit plantaria limax
Telluree sicca. tunc vinea nulla ligonem
Sentiat. accelerent vncata falce ministri
Naturā in segetem. nec te pulcherrima tempe
Detineant segnem matutiniq; sopores.
Eia agerumpe moras. pelle oia segnia pelle
Dum vocat alina ceres. robustaq; collige farra
Pone domi quantum toto tibi sufficit anno.
Mane operi assurgēs. operis pars tertia mane
Conficitur. labor haud grauis est de mane. viator
Logum liquit iter. taurosq; exercet arator.
Preterea sua dum scolymus florentia mittit
Bermina. et in ramis dulces resonare cicadę
Sole sub ardenti incipiunt trepidantib; alis.
Fit capra tunc mollis tunc sunt dulcissima vina.
Feminaq; vrenti veneris prurigine corpus
Appetit insanos coitus. lassantur ab estu
Membra virum. tantumq; potest vis ignea solis.
Tunc licet ardores gelida releuare sub vmbra
Fontis ad apricos latices. spq; fluentis
Murmur aque. faciles quā circum leniter aurę
Aspirant zephyris plerūq; agitantib; illas.
Nichylares letus cyathos et pocula sume
Sublīna. ter infusa magis. quę temperet vnda.
Nictibi ab vberibus caprar; caseus adstet

Quæ nullos pascant fetus. hic lactea liba
Hic tibi siluestris ponatur caro iuence
Quæ nondum enixa est. hic mollior edulus adsit
Et iaceas saturus patula sub regiminis umbra.
Surget tamen celo cum fulget orionis astrum.
Tempus adest. cereri sacras terat area fruges
Ad ventos posita atq; ingenti equata cylindro
Hæc nisi librata ducantur ad horrea menses
Postq; autem satis ad victum tibi contulit ætas:
Continuo cui nulla domus sit quæ reministrum
Adde etiam ancillam. quæ sit sine prole. molestum est
Et graue seruitium illius: quam cura remordet
Fatorum. blandire cani. panemq; ministra
Peruigil ante fores sedet ille domumq; tuetur
Dentera pax furique altis latratibus instat.
His prætere exactis fenum paleasq; reconde
Hemiones q̃tum satis ac nutrire iuencos.
Inde laboranti requie præbenda colono
Tempus et exhaustis pariter fuga demere tauris
Dum tamen in media celi statione refulget
Syrus. orionq; loco splendet eodem
Et rosea arcturi cernit pallantias astrum
Tunc vinas tenero abscindens de corpore matrum
Per bis quinque dies tepido sub sole iacentes
Pande. dies etiam molestant quinque sub umbra
Dehinc torque. et capiant vegetes iocunda lygi
Munera. sed sidus cum deficit orionis
Pleiadesq; hiadesq; cadunt meminisse iuuabit
Protinus impresso subvertere vomere terram.
Stat tempestiuo cuncta exercere labore.

Tunc vuas tenero abscindens de corpore matrum
 Per bis quinque dies tepido sub sole iacentes
 Pande. dies etiam molestant quinque sub umbra.
 Dehinc torq. capiant vegetes. iocunda lygi
 Munera. sed sidus cum deficit orionis
 Pleiadesq. hiadesq. cadunt meminisse iuuabit
 Protinus inpresso subuertere vomere terram.
 Stat tempestiuo cuncta exercere labori.
 Si tamen infestum iuuat ire per equos et alta
 Puppe vehi. moneo ne quando ab atlantidenatas
 Orion sequitur totoq. excludit olympo
 Ut videas illas medio submegere ponto
 Nauigio incūbas: mare tunc tollentibus euris
 Obscurum undosos iaculatur ad æthera fluctus
 Tunc igitur iaceant religatæ ad littora puppes.
 Saxorum nixq. obicibus ne forte ruentes
 Discutiant venti. pateat pars ima carinæ
 Ne pluuiam excipiens putri marcescat ab imbre.
 Instrumenta domi naualiaq. arma quis cant
 Pensa gubernandiq. exploret robor a fumus.
 Interea ceteris sacros operare labores.
 Nec proorsus fugiendus ager. labatur in altum
 Equos amica ratis. dum non magis unda tumescit
 Necrefluunt vasto sublati gurgite montes
 Vadat onusta tamen censu reditura supbo
 Hic meus ille quidem genitor dum pauper egeret
 Errabat maria alta secans fluctusq. profundos
 Ille olim solidam cum am atq. ea litora linquens
 Appulit huc. non spe lucri cōmotus auara.
 Durum opus exercere inuisa vixebat egestas

Ille vagus demum prope tempe heliconia sedem
Ascream incoluit celi in regione molesta.
Frigore nunc nimio nunc intolerabilis estu
Tempore quosq; suo iuuat exercere labores
Flauigium ante omnes. cuius si te vlla remordet
Lura: placetq; altos sulcare per equora fluctus
Dum faciles spirant venti z furoz ille quieuit.
Flecte innisa fames alieno viuere parto
Logit z inuitus multorum debitor. extes
Vade. nec in cymba. sed te rehat ardua puppis
Ingentes referant census ingentia mercis
Pondera. p̄terea que sint aptissima nautis
Tempora narrandum est. q̄q; mibi parua p vndas
Vita fuit. vixq; ex illa tantum aulide cursus
Litus ad euboicum. sub qua omnis gr̄cia quondam
Dum pelago defecit h yems conuenit in vnum
Et merito infandos fatum iuratur in hostes.
Inde mibi placuit nō longe ad chalcida cursus
Huc vbi magnanimum genus amphidamantis achiui
Constituunt populis certamina. z inclyta quondam
Munera defuncti ponunt in honore parentis.
Hic ego me dulcis referentem premia cantus
Auratos memini tripodas quos sponte dicaui
Musarum ante aras. quibus antra heliconia curę.
Ille vbi me primum dulcem docuere poesim.
Tantum igitur mibi res naualis cognita surgit
Dicam aliquid tamen z varios pandam etheris vsus
Hec etiam nobis aspirauere camęne
Equora tuta legant instructo remige puppes
Cum decies quinq; est series exacta dierum

Estiuum post solsticiu. ⁊ iam deficit estas.
Nam neqꝫ tunc classes medio nec nauita ponto
Obnuitur. ni forte velit iouis alta potestas.
Aut deus ipsarumqꝫ parens neptunus aquarum
Exitus omnis in his rerum manet exitus omnis.
Et lenes spirant zephiri tranquilla quiescunt
Equora. tunc celerem ventis committe carinam.
Vadat onusta tamen. reditum properare memento
Quam prius ipsa nouos fundunt vineta liquores.
Autūnumqꝫ imbres. ⁊ hyems infaustra procellis.
Aut notus insurgat pluuiā rozantibus alis
Incumbatqꝫ mari totumqꝫ euoluat ab imo.
Exercent etiam fludium nauale sub ipso
Uere nouo. cum se tam lata arbor ab alto
Induit in frondes. quantum vestigia cornix
Pandit humo depressa. silet tunc nabilis vnda
Ast ego nauigium graue tunc semperqꝫ molestum
Crediderim. hoc natura homines leuitate nefanda
Subtrahere. agitant diuersa pericula fluctus.
Et tamen ire placet. q̃qꝫ mors dura sub vndis.
Diuitie sunt vita hominum. atqꝫ insanus habendi
Ardeor. ad hec animum germane intende parumper.
Concipe fraternos monitus. maria alta secando
Fac tecum ne cuncta vebas. maiora reserua
Nec nimis est oneranda ratis. sit ponderis equi
Quicquid in hac. durum est aduerso occurrere fato
Fluctibus in medijs. curtus discinditur omnis
Si grauius sup̃instat onus. seruare memento
Densuram in rebus ⁊ idonea tempora ad vsus.
Cum p̃pe terdecies tibi vita elabitur annos.

Connubium maturum aderit decimumq; puella
Exigat et quartum sed quinto nubat. et illa
Virgo sit. atq; habitet ppe te. cui sedulus adstes
Sedulus inspicias artemq; usumq; puellę.
Hec age. ludibrio ne te vicinia cantet.
Coniugenil melius casta. nil turpius illa
Que venerem prurit sine fine et prostat ad omnes
Semper et exitio superimminet illa virorum.
Nemo etiam fratris in amore sequetur amicus.
At par si quis erit sit amandus tempore in omni.
Nulla ex te inceptus fœdus discordia soluat.
Mentiri scelus est. prestat compescere linguam.
Infandum si vim tibi quisq; inferret amicus.
Aut ore aut manib; surge et vlciscere. redde
Redde vicem duplicem. q; si illum penitet acti
Ac pgnam implorans iterum te exoptat amicum.
Suscipe. vile quidem est homines noua querere semp
Fœdera amicicię. multos si frater amabis
Non laudo. nullos etiam. medium sit in isto.
Si tibi corda tument vultus non indicet iram.
Turpe sequi sceleratum hominem. maledicere cuiq;
Infandum est. qui iam vita laudatur honesta.
Nuncq; a tenumq; misera obiurgetur egestas.
Diuinum donum est. diuumq; eterna voluntas
Illa quidem. que sepe viri sublime molesta
Impedit ingeniumq; vetat supalta leuari.
Qui loquitur parce linguam nec in omnia soluit
Thesaurum pre se gerit ille. ea gratia magna est.
Ut linguam moderes p̄sataq; verba loquaris.
Si quenq; verbo ledes lederis et ipse

Grata in amicorum venias conuiuia sumptu
Communi. dato particulam. gratissima sunt hec.
Ac reioui vinum seu dñs de mane cauendum est
Illa uita libare manu. tum vota p̄cando
In cassum fundes nulli exaudita deorum
Solis ad aspectum. nec quēq̄ mingere fas est
Nocte sub obscura. recto neq; corpore nudo
Nox quia sacra deis. media nec credimus illud
Posselicere via. si declinetur ab illa
Esse etiam vetitum diuis vir et omnia noscens
Herens parietibus sedet atq; exponit vrinam
Intus ubi orbat et tenuis latet angulus aule
Ne coitu polluta sacros genitalia pandas
Ante ignes. neq; cum dulci tibi coniuge prestet
Concubium vt generes: dum mesto a funere tristi
Menter edis. superum sacra sed letus ab ara
Credimus inuisum superis semperq; molestum
Qui natat assiduo labentia flumina cursu.
Quam prius ablueritq; manus pia vota p̄cesq;
Fuderit ante ipsas supplexq; orauerit vñdas.
Infandum ante aras vngues incidere cum dñs
Sacra facis. scelus cyathos imponere vasi
In quo vina latent. sacros operare lebetes.
Nil tibi cum in sacris etiam hinc lauisse nefandum est
Perfice tecta prius q̄ cornix garrula ab alto
Furciet atram byemem ruit hec inimica procellis
Fac sedeat bissex. quibus etas exigit annos
Aut totidem menses natorum cara propago
Sede sub instabili. inuat hoc omnēq; repellit
Segniciem. facit esse agiles et ad omnia promptus

Scdum aut turpe virum est thermis mulieribz vti
Hoc prorsus fugiendum etiam stat talibz atrum
Supplicium. antearas superum obiurgare nefandum est
Sacra ministeria ac diuinas spernere cultus.
Nec licet in fluuio neqz fontis mingere in vnda
Est quoqz turpe aliud vetitum. fuge pessima fame
Flomina. fama malum facile in sublimē leuatur
Est graue sufferri nimium: nimiumqz molestum.
Difficile vt taceat. nunqz delebitur illa
Sedula que varias populi penetrauit ad aures.
Est dea fama quidem sunt ipsi numina fame.
Sit tibi p̄terea series seruanda dierum.
A iouē nati omnes sunt a iouē tempora nata
Ultima mensis erit nullo exercenda labore
Hac genio vtendum est. illa omnes festa per vrbes
Ducitur illa forum claudit neqz iura resoluit.
Prima dies sacra est. et quarta ⁊ septima. prima
Platus apollo die radiantia lumina fudit.
Lucedomum quarta fēlix ducenda sit vxor.
Omne captato. sunt omnia prospera rebus.
Et licet in curuam trabibus componere nauim.
At quintam fuge nāqz illaz pallidus ortus
Tum dirē euimenidum facies toto orbe vagantur
Castigant si qua in terris periuria falsum
Affirmant q̄lis alterne agitata creauit.
Sexta dies tristem ostendit mulieribus ortum.
Leta viris. multiqz etiam nascuntur in illa
Quis mala mens fallax animus fallacia verba
Et qui concubia exerceat arcana per artem
Hic coniūm ferus licitum castrare vel hecōs

Et licet infixa pecudes circū dare mandra
Scindimus octaua forti genitalia tauro
Lastramusq3 sues. fclix est ponere plantas
Flona. viros gigni vel amica sorte puellas.
Luce viris decima fausto quoq3 credimus ortus
Unaq3 post decimam fclix incidere vires.
Et tempestiuam segeti supponere falcem
Hoc curat bissexta etiam fclicioz illa
Stamina ⁊ ex alto tenuissima torquet arachne.
Ingentem accumulans formicę farris aceruuz
Et iuuat arguto percurrere pectine tēlas.
Tunc quoq3 siluestres licitum castrare iuuenos.
Tercia post decimam plātaribus optima surgit
Spargere semen humi pallet contraria semper
Quartaq3 post decimam mulierum prospera natu.
Ac prēsos domitare boues validosq3 labori
Hemionos canibus faciles adiungere cultus.
Et leuīre manu pecudiq3 imponere mores.
Atq3 aperire cados ⁊ dulcia fundere vina
Sextaq3 post decimam plantaribus inuida surgit.
Opportuna viros nasci sed iniqua puellas
Aut nasci aut thalamos petere atq3 herere maritis
Septima post decimā cereris terat ordeas sacrę
Ingentemq3 licet ferro discindere siluam.
Ac varias aptare trabes quibus ardua tecta
Voliri aut structam possis agitare carinam
Flonaq3 post decimam fclix est cum dea surgit
Lutea. sed medium celi cum venit in orbem
Fit grauis ex media ad finem letissima fulgit.
Proxima lux sapientem hominem diuina creandi

Insigni viget officio. nec luce dolendum est
Post illam quarta: sacra est ea. læta trahantur
Baudia. quinta dies post hanc iuga curua iuuenis
Ponit et hemionos et colla exercet equorum.
Altaque veliuolas deducit ad equora puppes.
Et noua componit dulci sua vasa lyæo.
Quam pauci nouere et recto nomine dicunt.
Sunt harum humano genere seruanda dierum
Tempora quippe illud magnis successibus augent.
Sunt alię ancipitesque tamen sine mente neque villo
Officio excellent hanc alter laudat et illam
At paucis natura illarum cognita surgit.
Nam tunc ipsa dies totum complectitur orbem
Dore pię matris. seuque modo more nouerę
Hunc fulget nunc atra latet. felixque beatus
Ille quidem. qui deus gratus cui cognita sunt hæc
Omniaque inspicieus rerum se exercet ad usus.

Liber georgicorum. Nicolai de valle finit feliciter.
Impressus Dauentrię per me Jacobum de Breda
Anno. M. cccc. xcij.